

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

De andere sleutels

Wees niet bevreesd
Ik ben de eerste en de laatste
en de levende
en Ik ben dood geweest
en zie, Ik ben levend
en Ik heb de sleutels van den
dood en het dodenrijk
Schrijf dan...

Op. 1 : 18-20

't Loopt tegen het eind van de eerste eeuw na Christus' geboorte.

Ergens op een eilandje tegenover de Klein-Aziatische kust leeft een oude man.

Zijn naam: Johannes.

Privé-leven: weinig van bekend.

Beroep: zoveel te meer! Apostel!

Of nee, stil — laat 't hem zelf zeggen: dienstknecht van Jezus-Christus, dat klinkt wat bescheidener (1 : 1).

Ofschoon — als we een engel aan het woord laten, dan luidt het: ...u en... uw broeders de profeten... die het getuigenis van Jezus hebben (22 : 9; 19 : 10).

Maar misschien is het toch beter hemzelf aan het woord te laten: ik, Johannes, uw broeder en deelgenoot in de verdrukking en in het koninkrijk en de volharding in Jezus... op het eiland Patmos om het woord Gods en het getuigenis van Jezus (1 : 9).

En nu zijn we precies waar we wezen moesten: de laatste nog levende apostel van Jezus Christus zit gevangen; deze ene dienstknecht, profeet en ooggetuige leeft nog wel maar in feite is hij uit-geleefd: hij is uit het leven weggebannen. Gedwongen is hij geëmeriteerd en dus verhinderd te preken, te vermanen, te bemoedigen, en de gemeenten te bezoeken.

En dat laatste is nu juist zo hard **nodig**.

Ginds, aan de overkant, doemt nevelig de kust van Klein Azië op. Daar bevinden zich de gemeenten van Jezus Christus. Wat Johannes daarvan weet en hoort is niet bepaald geschikt om zijn gevangenschap op te vrolijken. Jezus weet het zelf ook wel. Ziehier de staalkaart.

In **Pergamum** staat de troon des satans. In **Smyrna** een synagoge des satans. **Efeze** heeft haar eerste liefde verzaakt, al haat men er de leer der Nicolaieten, die overigens in Smyrna vaste voet aan wal hebben gekregen. **Thyatira** laat zich in met „vrouw Izebel“, die reclame maakt voor kennismaking met „de diepten des satans“. **Sardes** heeft de naam dat het leeft, maar is dood. Ook in **Philadelphia** staat een synagoge des satans — verzoeking is op komst. En **Laodicea** is lauwwarm, lauwwarm en gearriveerd... 't is nog maar een bloemlezing..

En Johannes?

Johannes kan staan turen op het strand naar de rotsige kusten aan de overkant. Hij kan het eiland rondwandelen. Hij kan luisteren naar het bruisen der golven, een geluid als van vele wateren.

Maar verder kan hij niets. Helemaal niets.

Allerwege ketterijen, verminkingen van het evangelie: docetisten, gnosticisten, judaïsten, nicolaieten op pad met de leer van Bileam en de profetes Izebel, Satan binnen de poorten, en op de troon, en niettemin — of juist daardoor — verwaten, gearriveerde, zelfdoende, met zichzelf ingenomen of ook misleide christenen. En om alles nog erger te maken: bittere vervolgingen teisteren de gemeenten allerwege en maken steeds meer slachtoffers.

Is 't voor Johannes niet om wanhopig te worden? Gedwongen toeschouwer te zijn bij wat begint te lijken op de algehele ondergang

van Christus' kerk, en als laatst-overgebleven ooggetuige op non-actief gesteld, uitgeschakeld te zijn. Wat komt er nu nog van de kerk terecht?

Maar zie — dan vindt Jezus het nodig zijn oude dienstknecht nog éénmaal te verschijnen. Een heel verschil met de vorige keren. Toen in een alledaags kleed. Nu zo glorieus dat Johannes als dood voor Hem neervalt. Maar is de eerstgeborene uit de doden inmiddels niet met eer en heerlijkheid bekleed: overste van de koningen der aarde? Dat is Hem aan te zien.

Maar Johannes behoeft net zomin als de vorige keren bevreesd te zijn. Jezus legt hem een hand (!) op de schouder en zegt net als vroeger: vrees niet! niet bang zijn, Johannes! Ik ben de eerste en de laatste... De eerste: Ik heb a gezegd, Johannes. En toen is 't begonnen. Wat was 't mooi dat begin. Maar wie a zegt moet ook b zeggen nietwaar? Een goed begin is het halve werk, maar 't werk moet ook voleindigd worden. Jij denkt wellicht: straks ben ik, Johannes, dood. Als laatste van de apostelen, de laatste ooggetuige. En wat dan? Hoe moet 't dan verder? Maar Johannes: Ik ben de eerste en de laatste. Ik voleindig wat mijn hand begon. Ik doe mijn werk van a tot z. Kijk naar mijn glorie: Ik lééf. Wij zijn menselijkerwijs gesproken zowat even oud in jaren: jij bent een uitgeleefde aan de kant gezette oude man, die 't wel niet lang meer maken zult. Maar Ik — Ik lééf. Ik ben dood geweest — dat weet je, daar heb je bijgestaan. Maar — let op Johannes — Ik lééf tot in de eeuwen der eeuwen. Deze eerste eeuw, waarin jij ook leeft. En de tweede — als jij dood bent. En de negentiende en de twintigste en zoveel eeuwen als er maar zijn zullen tot in alle eeuwigheid. Ik lééf — in volle glorie — en daarom kan — en zal — Ik begin en einde zijn. Ik — en niet Johannes, of iemand anders. Zelfs al ontving die iemand de sleutel van het hemelrijk ten gebuike. Ten **gebuike**. En ten bewijze daarvan dat Ik leef vertoon Ik mij heden levend voor de laatste maal aan mijn schijnbaar uitgeschakelde apostel en gebied hem de sleutels van het hemelrijk te gebruiken: Schrijf Johannes! Schrijf aan de gemeenten van Klein-Azië. Schrijf uit mijn naam. Schrijf hetgeen gij ziet. En schrijf het neer voor de kerk van alle eeuwen, als mijn laatste ooggetuige.

Mensen komen. Mensen gaan. Maar Jezus lééft, blijft, voleindigt: Ik lééf... en Ik heb de sleutels van dood en dodenrijk.

Het dodenrijk. 't „dodenoord“ slokt alles op wat leeft. Het is een van die vier onverzadigbaren waarvan Agur spreekt (Spr. 30 : 15, 16). Eindeloze menigten mensen stromen zijn poorten binnen. Alle eeuwen door. Nooit staat 't bordje „vol“ op zijn poorten. Ja, **poorten** heeft het dodenrijk. Van mensen in nood heet het: zij waren de poorten des doods nabij (Ps. 107 : 18). In de bloei mijner dagen moet ik heengaan door de poorten van het dodenrijk — aldus eens Hizkia (Jes. 38 : 10). Zijn de poorten des doods voor u onthuld? hebt gij de poorten der diepe duisternis aanschouwd? vraagt God zijn knecht Job (Job 38 : 17).

Daar, binnen die poorten, zingt niemand 's Heren lof (Ps 6 : 6; 115 : 17; 30 : 10), laat staan dat hij er apostel, getuige kan zijn... Daar worden de mensen tot „schimmen“ (Jes. 14 : 9). „Doodgaan“ is immers niet „nergens meer zijn“, totaal vernietigd zijn, maar „ergens anders zijn“, en „anders zijn“, uitgeschakeld uit dit leven, weggehaald tussen de

levenden vandaan, op non-actief gezet; het betekent niet meer kunnen meedoen. In het dodenrijk is alle daadwerkelijke activiteit gestremd. Daar is een andere bestaanswijze die vooral daarin uitkomt dat ingrijpen of meespelen in de wereld der levenden voor de doden onmogelijk is.

Dit dodenoord wordt in de H.S. wel voorgesteld als „een stad die in de diepte ligt“, in tegenstelling tot Jeruzalem op de berg Sion (vgl. Ps. 9 : 14, 15). Wie door zijn poorten binnentreedt is voorgoed opgesloten en van het leven op aarde uitgesloten. Het is de plaats vanwaar men niet terugkeert.

Zijn poorten zijn als een fuik. Het is als een gevangenis, waar de mensen gevangen worden gehouden. Maar dan onnoemelijk groot... alle eeuwen door slokt het alle mensen op.

Welnu Johannes, aldus Jezus, Ik ben daar ook geweest. Binnen die poorten. In die stad in de diepte. In die gevangenis. Ik ben dood geweest. Maar Ik heb de gevangenis gevangen genomen! Kijk — Ik leef! En Ik heb nu de sleutel van de gevangenis. Ik kan nu de poorten van het dodenrijk opendoen. Om iemand er binnen te laten — Ik bepaal ieders stervensuur, Johannes! En om de doden er uit te laten, op de dag van de opstanding, of wanneer en voor wie Ik dat nodig acht. Dat dodenrijk, die slokop, heeft niet het laatste woord. Toen Ik de sleutel van het **hemelrijk** gaf aan Petrus en aan jullie allemaal, aan heel de gemeente (Mt. 16 : 19; 18 : 18; Joh. 20 : 23!) toen heb Ik toch beloofd: ... Ik zal mijn gemeente bouwen, en de poorten van het **dodenrijk** zullen haar niet overweldigen. Niet overweldigen, er onder **krijgen** en er onder **houden**. Ik lééf. En Ik heb de sleutels van dat dodenrijk. Ik bepaal dag en uur en plaats van sterven en opstanding van al mijn knechten. Ik **gebruik** hen. Maar als zij **verbruikt** zijn, en heengegaan, dan zijn ze niet „nergens meer“. De dood is geen fuik, waarin alle activiteit dood loopt; waarin de kerk doodloopt.

Dat lijkt misschien wel zo. In dagen van vervolging. Bij 'n plotseling sterfgeval. Of zo maar, in de gang van de kerkgeschiedenis. Waar waar bleven de gemeenten van Klein-Azië, van Griekenland en Macedonië, van Egypte en Noord-Afrika? Zijn niet zelfs de **graven** der gestorven heiligen verdwenen onder aarde en zand? En toch — daar ligt dat woord, daar staat Jezus Christus en over het hoofd van Johannes heen — ach, Johannes, ook hij stierf en werd begraven — troost Hij ons, bij het schamele en wankele van het leven der gemeenten: **Ik lééf**... en **Ik heb** de sleutels van dood en dodenrijk, passend op zijn poorten. En de poorten van dat **dodenrijk** zullen mijn gemeenten, burgers van het **hemelrijk** niet overweldigen!

Breukelen

E. R. Postma

INHOUD:

De andere sleutels	E. R. P.
Overpeinzing na de verkiezingen	C. V.
Verdraagzaamheid... een mooi woord voor een kwade zaak?	A.
De leraar	P. A. H.
Wat de Vader Mij gegeven heeft.	D. H.
Ik geloof in God	P. K. K.
Boekbespreking	C. V.
Persschouw	
Kerknieuws	

Overpeinzing na de verkiezingen

De verkiezingen zijn weer voorbij.

Ons volk heeft weer een vier jaar lang constant blijvende volksvertegenwoordiging.

En daarmee is ten principale de koers van het regeringsbeleid wat de hoofdzaak betreft voor die periode bepaald.

Onwillekeurig komt men er na zo'n verkiezing toe, om geleid door wat men gehoord, gezien, gelezen heeft, een poging te doen zich te realiseren waar we aan toe zijn. In welke geestelijke situatie wij zijn gekomen:

Natuurlijk is er in een verkiezing iets dat direkt opvalt, iets dat iedereen weten kan. Dat is het winnen of verliezen van één of meer zetels. Maar die kant van de zaak is niet de belangrijkste. Die is alleen maar, en dan nog slechts zeer ten dele, de openbaring van iets dat daarachter ligt en veel belangrijker is. Bovendien is dat een openbaring die niet zonder meer doorzichtig is?

Of een partij wint of verliest zegt daarom nog niet zoveel. De eerste vraag welke in verband daarmee gesteld moet worden is deze: hoe is de in geding zijnde partij momenteel? Welke overtuigingen, beginselen, motieven beheersen en drijven haar? Als in een partij een dieprijpende principiële verzwakking optreedt dan betekent **winst** voor zo'n partij in feite achteruitgang en verlies. Ja, misschien wel verloochening van wat zij oorspronkelijk bedoelde. En als in een partij het goede beginsel doorwerkt en zij daardoor zetels verliest dan is de schijnbare verzwakking daarvan in wezen een versterking van haar positie. Want het gaat ook in een partij ten slotte niet om het getal maar om het beginsel dat haar drijft, het getuigenis dat zij doet horen, de idealen welke zij nastreeft. En het gaat daarbij dan vooral om de **duidelijkheid** en de **concreetheid** waarmee zij haar beginselen, haar **politieke** beginselen bekend maakt en propageert.

Wanneer men acht geeft op wat in de gereformeerde wereld wordt gezegd en gedaan, merkt men al gauw dat de liefde voor de gereformeerde levensovertuiging — die in wezen niets anders is dan de schriftuurlijke, zoals deze in de tijd der grote Reformatie weer met nieuwe helderheid en zuiverheid aan de dag trad — steeds meer taant en daarom de kracht waarmee ze verkondigd en beleefd wordt steeds meer verzwakt.

Men wil zelfs liever niet meer van gereformeerd en nog minder van calvinistisch spreken. Een reeks bezwaren worden daar min of meer duidelijk tegen aangevoerd.

Om maar iets te noemen: De gereformeerde van de vorige generatie had op alle vragen een antwoord en voor alle problemen een oplossing. Maar het is gebleken dat die oude antwoorden in de nieuwe, de huidige situatie het niet meer doen.

Voorts: hoeveel zekerheden, hoeveel „beginselen” heeft men successief niet moeten loslaten. De antirevolutionaire partij heeft een grote rommelzolder vol afgedankte „beginselen”. Wat is er overgebleven van het „principiële” verzet tegen actief en passief vrouwenkiesrecht, tegen het algemene kiesrecht, tegen staatsinmenging op allerlei gebied, staatspensioen, staatsarmenzorg enz.

Daarbij is men van oordeel dat de „gereformeerde levensbeschouwing” veel te intellectueel is. Het gaat daarin immers vóór alles om scherp doordachte, begripsmatige gevatte, precies geformuleerde waarheden, beschouwingen, principes. Maar men heeft gelukkig gezien dat dergelijke „waarheden” enz. het leven niet beheersen. Ja dat ze zelfs een gevaar betekenen. Ze kweken immers een harde, kille levenshouding waarbij men de mensen accepteert of verdoemt naar wat ze aan gedachten, aan opvattingen hebben en propageren. Deze intellectualistische levenshouding wordt bovendien gekenmerkt door een weerspannende hooghartigheid. Ten gevolge van dit intellectualisme kwam het in het verleden bovendien tot eindeloze en scherpe polemieken die niets anders dan kwaad hebben gedaan.

Een ergernis vormt voorts ook de antithese

en het isolement. De moderne christen spreekt daar niet meer over. Hij is veel meer gegrepen door de solidariteit welke er tussen de mensen bestaat. Deze solidariteit wordt gefundeerd met een bepaalde prediking van het werk van Jezus Christus. Door diens lijden en sterven is, zo leert men, de wereld objectief radicaal veranderd. Zij is daardoor verlost. Zeker, velen hebben daar geen weet van. Ze geloven dat niet. Ze lachen er mischien om. Maar dat verandert niets aan de feitelijke situatie waarin ook zij verkeren. Want of de mensen het weten of niet, willen of niet, zij zijn allen betrokken in dat verlossingswerk van Christus. Men moet en behoeft daarom het ongelof niet meer ernstig te nemen! Evenals de mensen solidair zijn in de zonde en de schuld zijn ze dat ook krachtens hun betrokken zijn in de opstanding van Christus.

De gereformeerde opvatting omtrent het leven, zo horen we verder, is voorts ook veel te star. Ze draagt veel te veel het karakter van een gesloten complex van pasklare leefregels. Maar wij mensen uit de tweede helft van de twintigste eeuw zijn er ons diep van bewust dat we leven in een „dynamische tijd”. De veranderingen, de evoluties welke zich in de dagen onzer jaren voltrekken zijn geweldig. Ze grijpen dieper in het mensenleven in en zetten het radicaler om dan ooit te voren is geschied. Daarom leeft de moderne mens in het bewustzijn „onderweg” te zijn. Als gevolg daarvan aarzelt hij dikwijls wat te doen. En hij durft aarzelen. Hij wil naar alle kanten „open” blijven voor het nieuwe waarmee hij telkens wordt geconfronteerd. Hij is ook bereid om zijn „gedragsspatroon” steeds weer te herzien. In ieder geval: de oude gebruiken, gewoonten, levenskaders, de traditionele voorschriften van de adat, zijn geantiqueerd. Ze zijn lege hulzen geworden.

In de diepgaande crisis waarin het „gereformeerde volksdeel” sinds de tweede wereldoorlog door dit alles geworpen werd, komt het er nu op aan te zien, te geloven, vast te houden wat in alle eeuwen en onder alle omstandigheden vastgehouden moet worden — om onzes levens wil, bovenal: om Gods wil.

En dat is vóór alles dit, dat de almachtige God, onze hemelse Vader ons door middel van de Schriften direct toespreekt. En dan zó dat het tot ons komende Schriftwoord het onfeilbare en volstrekt gezag hebbende woord van God zelf is. Het woord van God door middel waarvan Hij zijn absolute soevereiniteit over de mensheid tot erkenning wil brengen. Tegelijk ook het woord waardoor Hij in Christus door zijn Geest de mensheid wil verlossen.

Maar — het gaat hierbij echt en alleen om het **eigen** woord van God! Een van de grote en fatale zonden in de gereformeerde wereld was steeds dat het woord van God door de menselijke „bewerking” ervan, door het vermengen van menselijke dwaasheid daarmee, door het inpersen van dat woord in menselijke schema's krachteloos werd gemaakt!

Als een domtoren rijst evenwel dat Goddelijke woord boven **alle** mensenwoord uit. Ook boven alle confessies! En het komt voor alles op het zuiver horen van dat woord aan. Daarom zal het gelovige horen van het woord Gods ook, ja vooral, zijn de strijd om dat woord precies zo te horen als het door God tot ons wordt gesproken.

Het is voorts zo dat tot de gereformeerde levensovertuiging ook behoort het geloof in en het zoeken van het koninkrijk Gods, het koninkrijk van Jezus Christus.

Dat betekent dat we waarmachtig geloven dat Jezus Christus heel de schepping, die ten gevolge van onze zonde vervloekt en verdorven was, weer met God heeft verzoend en zo heeft verlost.

Het betekent ook, dat we geloven dat Jezus Christus werkelijk alle macht heeft in hemel en op aarde en dat we ons daarom in heel ons leven aan Hem onderwerpen, Hem gehoorzamen, kortom dat het in heel ons leven om Hem, om Hem alléén gaat.

Het betekent evenzo dat heel het mensenleven, individueel en als gemeenschap, actieve dienst van God in Jezus Christus kan en mag en moet zijn en dat er dus geen enkele neutrale zone is in het mensenleven.

Het betekent niet minder dat het in het mensenleven, in alle verbanden en aspecten ervan vóór alles gaat om de loodrechte, de verticale relatie, dus om de verhouding met God en zijn Christus en pas daarna en daarin om de horizontale relatie om de verhouding tot de mensen, de verhouding tussen de mensen onderling.

Het betekent bovendien dat wij innerlijk „los” zijn van deze wereld. Los van het eigen leven — wie zijn leven zal willen behouden, die zal het verliezen; maar zo wie zijn leven verliezen zal om Mijntwil, die zal het vinden (Matth. 16 : 25 p.p.). Los van alle **aardse goed** — wie niet loslaat alles wat hij heeft, kan mijn discipel niet zijn (Luc. 14 : 33). Los van **man** of **vrouw** — maar dit zeg ik broeders, dat de tijd voorts kort is; opdat ook die vrouwen hebben, zouden zijn als niet hebbende (1 Kor. 7 : 30).

Het zoeken van het Koninkrijk Gods betekent niet in de laatste plaats dat er in ons leven komt de onrust van het uitzien naar, het verwachten van de wederkomst van Jezus Christus, de wedergeboorte van alle dingen, de definitieve doorbraak van het Koninkrijk Gods. Het zoeken van het Koninkrijk wil daarom zeggen dat ons leven gekenmerkt wordt door verwachting. De kinderen van het Koninkrijk zijn wedergeboren tot een levende hoop. Hun leven wordt gekenmerkt door het uitzien, ja, het hunkeren naar de grote dag waarop Jezus Christus het Koninkrijk aan de Vader zal overgeven en God alles zal zijn en in allen.

Aan de gereformeerde, de schriftuurlijke levensovertuiging is ook inhaerent de erkenning van de antithese. Die is daaraan inderdaad onlosmakelijk verbonden. Want Gods welbehagen in de mensen is verkiezend. Uit het ganse mensengeslacht verkiest God zich uit louter genade een eigen volk. Dáárom is er in de wereld een antithese. Er zijn nu eenmaal gelovigen en ongelovigen op de aarde, kinderen van het licht en kinderen van de duisternis. Er is de radicale tegenstelling tussen rechtvaardigen en goddelozen, tussen hen die God dienen en zij die Hem, op welke wijze ook, verachten: De antithese, zo zou men kunnen zeggen is een effect van Gods positieve houding ten opzichte van hen die Hem vrezen. Of, anders gezegd; ze is een vrucht van de openbaring van Gods genade in Jezus Christus.

Die antithese openbaart zich nu in héél het mensenleven. Zij gaat dwars door de mensheid heen. Ook door alle kerkelijke instituten. Want daartoe behoren ook steeds velen die wel „in” de kerk maar niet „van de kerk” zijn. En de antithese openbaart zich ook, moet zich althans ook openbaren, in het georganiseerde mensen leven. Er **moeten** christelijke organisaties zijn.

Maar deze erkenning van de realiteit, de onophefbaarheid van de antithese moet onze ogen niet doen sluiten voor de moeiten die de erkenning ervan in de praktijk oplevert. Vooreerst kan niemand met zekerheid zeggen waar de antithese precies ligt. Het is immers niemand gegeven met zekerheid te zeggen wie wel en wie niet kinderen Gods zijn. En voorts is het zo dat ook de allerheiligste maar een klein beginsel van de door God geëiste gehoorzaamheid heeft. En zijn in de arbeid van de gelovigen en daarom ook in de resultaten ervan dus ook altijd heel veel zonden en gebreken. Met een zwart-wit-schema komt men hierbij niet uit. Maar desondanks moet er toch geworsteld worden in vreze en beven om de wil Gods te leren kennen voor alle levensverhoudingen om daarna die wil ook te doen. Bovendien mogen we nooit vergeten dat deze antithese, hoezeer ze ook het gevolg is van de openbaring van Gods genade en zo ook behoort tot de vreugde die God zijn kinderen bereidt, tegelijk ook een zeer bitter ding is.

Als onze Heiland de antithese ontdekt in het volk Gods, in „de zijnen”, dan wordt Hij diep ontroerd en weent Hij (Luc. 19 : 41). De antithese zoals ze dwars door zijn broeders naar het vlees heenliep is het zware kruis in

Paulus leven geweest (Rom. 9 : 14). En nog bitterder voor hem was de antithese zoals hij die in eigen leven opmerkte. Als hij die ziet kreunt hij: Ik ellendig mens (Rom. 7 : 24).

* * *

Tot de gereformeerde levensovertuiging behoort ook een heel het leven doortrekkende en beheersende nederigheid. Die is inderdaad een wezeneselement daarvan. Want gereformerd-zijn wil zeggen: al meer beven voor eigen zonde en schuld en niet minder voor Gods verschrikkelijke toorn over alle ongerechtigheden en zijn vernietigende oordeel daarover. Het is ook een al meer verbaasd, een al meer „klein” worden door het wonder dat God nietswaardige, verdorven wezens als wij zijn toch wil omvangen met Zijn genade en vasthouden ondanks alle afdwalingen. Wie van deze werkelijkheden ook maar iets verstaat is klein en wordt al kleiner in eigen oog. En hij weet met rotsvaste zekerheid dat met deze heel het leven doortrekkende en beheersende nederigheid zijn dienst in het Koninkrijk Gods staat of valt. Want er is niets dat God meer haat dan hoogmoed. De offeranden Gods zijn immers een gebroken geest. De HERE ziet alleen neer op de arme en verslagene van geest en die voor Zijn Woord beeft.

Het is door dieper ziende geesten als Van den Bergh, ds H. Hoekstra, Sikkell vele malen gezegd, geprofeteerd dat het met het gereformeerde leven mis zou gaan omdat deze existentiële nederigheid niet het dominerend kenmerk was van het gereformeerde volk. Omhangen met schone en vrome leuzen maakte en voelde men zich in de vroegere gereformeerde wereld sterk en groot, beter en trouwer dan alle andere christenen. Op een huiveringwekkende, soms zelfs weerzinwekkende wijze vereerde men zijn „leiders”. Geen wonder, want men maakte in hen zich zelf groot en baadde zich zelf in de lof welke men z'n grote mannen toezwaaide. Wat genoot men op de grote, machtige vergaderingen! Ze werden ook zeer zorgvuldig geënsce-neerd. Het indrukwekkende binnenkomen van een leider als Kuyper was een onvergete-

lijk evenement! Het applaus was niet van de lucht. In zulke samenkomsten — ze waren een „wapenschouw” — voelde men dat men wat betekende. Welke partij of groep kon zo iets presteren? Welke volksgroep had zoveel eigen scholen en zelfs een eigen universiteit. Gretig werd gesproken van getallen. Getallen van collecten, giften, leden, afgevaardigden, abonnementen. Men roemde op zijn organisaties, zijn kranten, zijn mannen. In het Kuyperhuis in Den Haag is een kamer vol geschenken door het gereformeerde volk aan zijn leider aangeboden. Er liggen daarin ook dikke boeken vol lofspraken en huldebetoon die doen huiveren. Men vraagt zich dit lezend af, hoe bijbelse christenen dit konden doen. Heeft men om alleen dat maar te noemen niet beseft dat het voor ieder mens een duivelse verzoeking betekent zo te worden toegesproken?

Vooraf ten gevolge van deze hoogmoed is het grote verval in het gereformeerde leven gekomen. Zij was bovendien de invalspoort voor allerlei andere ongerechtigheden. Van den Bergh schreef vlak na de doleantie reeds: „O, ik geloof dat onze grootste vijanden thans onze geestelijke zijn — Wij pronken zoveel meer met onze rijke collecten en grote scharen, dan dat wij letten op de ware kenmerken dergenen die „Van de Kerk” zijn. Hoog nodig is dunkt mij verootmoediging, en tevens geloof, ook als wij de enge weg gaan. En ach, hoe zwak is ons vlees.... Laat ons niet de verleidelijke en gevaarlijke tactiek volgen van de fouten onzer tegenstanders breed uit te meten, die onzer geestverwanten te verzwijgen of te verontschuldigen. Laat ons doorzoeken onze drijfveren — Wij berekenen nog te veel, laten te weinig aan de Here over....”

Men heeft naar de woorden van Van den Bergh, Hoekstra, Sikkell niet geluisterd.

En zo is de malaise gekomen.

En wij, hebben wij ons ook van dat ergste en meest funeste kwaad „vrijgemaakt”?

Daarmee, daarmee alléén, staat of valt de echtheid van onze vrijmaking.

C.V.

Verdraagzaamheid . . . een mooi woord voor een kwade zaak?

Het is wel duidelijk dat in onze kerken aan de orde is de vraag naar de verdraagzaamheid. De moeilijkheden rondom de dienaren Telder en van der Schaft zijn daarvan voorbeelden. Er zijn meer voorbeelden te noemen. Ds D. K. Wielenga heeft het nadrukkelijk aan de orde gesteld in zijn laatste schooldagrede „Pastoraal zelfonderzoek”.

Het woord verdraagzaamheid zelfs maar te gebruiken klinkt in de oren van vele leden van onze kerken al verdacht. Nog onlangs was te lezen over het woord verdraagzaamheid: „Maar dit is een mooi woord voor een kwade zaak”.

Is dit zo?

Als men onder verdraagzaamheid verstaat slappe onverschilligheid t.a.v. leer en leven, dan is het inderdaad een mooi woord voor een kwade zaak. In die zin zou elke ketter met een beroep op de verdraagzaamheid zich een blijvende plaats in de kerken kunnen verwerven.

Het is uiteraard niet mijn bedoeling daarvoor een pleidooi te voeren. Integendeel.

Maar, zoals altijd, misbruik van een mooi woord heft het goede gebruik niet op. Ook niet bij het woord verdraagzaamheid. Er is een verdraagzaamheid, die geen kwade zaak is, maar een vrucht des Geestes. Zonder deze verdraagzaamheid kan de kerk niet bestaan.

In dit artikel willen we pogen de Schrift te laten spreken over de vraag wat wél en wat niét verdragen mag worden in de kerk van onze Here Jezus Christus en in verband daarmee: wat zijn de grenzen van de leertucht?

Daarbij komen twee zaken als van zelf aan de orde. De verdraagzaamheid van een kerk en de broeders in een kerk t.a.v. een dwalend lid. En de vraag waar de grenzen van de verdraagzaamheid liggen t.a.v. een min of meer

afvallige of gedeformeerde kerk.

Galaten

Het is onweersprekelijk dat er in de H. Schrift grenzen getrokken worden. Heel duidelijk in de brief aan de Galaten. Paulus zegt: „Maar ook al zouden wij, of een engel uit de hemel, u een evangelie verkondigen, afwijkend van hetgeen wij u verkondigd hebben, die zij vervloekt. Gelijk wij vroeger reeds gezegd hebben, zeg ik thans nog eens: indien iemand u een evangelie predikt, afwijkend van hetgeen gij ontvangen hebt, die zij vervloekt!” (Gal. 1 : 8, 9).

Een kerk moet dus durven vloeken. Een kerk die niet durft te vloeken, kan ook niet zegenen en tot een zegen zijn. Maar nu is het van groot belang ook hier het verband in rekening te brengen. Wanneer zegt Paulus dit?

Wel, Paulus had te maken met mensen, die een ander evangelie brachten. En dat is geen evangelie (Gal. 1 : 6 en 7). Paulus keert zich dus tegen dwaalleraars, die hun leer uitgaven voor evangelie. Voor blijde boodschap. Maar het was geen blijde boodschap. Waarom niet? Het was afwijkend in de zin van tegengesteld aan. In hun leer werd de algenoegzaamheid van het kruis van Christus aangerand. Het evangelie is daarom evangelie, omdat het is de boodschap van onze behoudenis door Christus. Door Hem alleen. Hij heeft alles volbracht (Gal. 3 : 13). Er hoeft daarom niets meer van de mens bij. Er mag ook niets van de mens bij. En dat leerden de dwaalleraars. Ze leerden dat, behalve het vertrouwen op de Here Jezus ook nog noodzakelijk was het onderhouden van de wet van Mozes, sabbat, besnijdenis etc. (Gal. 4 : 10; 5, 2; 6 : 12). Ze onderwezen een toeslagreligie. En elke toeslag-

religie wordt surrogaatreligie³). Jezus Christus én nog iets, loopt altijd uit op het verwerpen van Hem en rooft de arme zielen van de enige troost, van het enige rustpunt dat er is in het leven; ontrooft het evangelie zijn blijde karakter; laat de genade geen genade en roemt niet alleen in het kruis (Gal. 6 : 14).

In dit verband is ook van belang het conflict dat er geweest is tussen Paulus en Petrus in de gemeente van Antiochië. (Gal. 2 : 11-14). Paulus zegt dat, als Petrus zich afzondert van de heiden-christenen, hij niet wandelt overeenkomstig de waarheid van het evangelie. Dat is „datgene, wat het Evangelie waarlijk tot evangelie maakt”.

„Het eigenlijke wezen van het evangelie”.

Petrus vestigde door zijn houding de indruk dat de onderhouding van de wet van Mozes noodzakelijk was om waarlijk christen te zijn. Om waarlijk verbonden te zijn met de Here Jezus Christus. In principe dus dezelfde zonde als van de dwaalleraars in Galatië. Dat is dan ook de reden waarom Paulus dit verhaal juist in de brief aan de Galaten vertelt.

Overigens heeft Paulus tegen Petrus niet dezelfde krasse woorden gebruikt als tegen de dwaalleraars. Was dat bescherming van een vriendje? Neen! De dwaalleraars verkondigden een andere leer. Brachten een ander evangelie. Petrus week af door zijn handelwijze. Gevaarlijk genoeg. Maar het Woord Gods werd door hem niet veranderd van karakter. Hij ging geen tegengesteld evangelie leren. Dat rechtvaardigt al een verschil in termen. Petrus wordt niet gevloekt. Wel in het openbaar weerstaan. En hij heeft naar de vermaning gehoord.

1 Corinthe

In dit verband is het goed en leerzaam Paulus' brief aan de Galaten te vergelijken met de eerste brief aan de Corinthiërs. In Corinthe was n.l. ook sprake van een dwaalleer. Men loochende de opstanding der doden. „Indien nu van Christus gepredikt wordt, dat Hij uit de doden is opgewekt, hoe komen sommigen onder U er toe te zeggen, dat er geen opstanding der doden is?” (1 Cor. 15 : 12).

Er is in dit verband in „Opbouw” al eens gewezen op wat Calvijn hiervan zegt. Ik veroorloof me dat nog eens te herhalen.

„Onder de Corinthiërs hadden niet weinigen gedwaald, maar bijna het gehele lichaam was door besmetting aangetast; er was niet slechts één soort van zonde, maar zeer vele; er waren gruwelijke schanddaden; er was niet alleen berderf van zeden, maar ook van de leer. Wat doet nu de heilige apostel, heidenen verfoeilijk zou zijn, waar omdat is het instrument van de hemelse Geest, door wiens getuigenis de kerk staat en valt? Zoekt hij een scheiding van hen? Verstoot hij hen uit het Rijk van Christus? Treft hij hen met de laatste bliksem der vervloeking? Hij doet niet alleen niets van deze dingen, maar hij erkent en predikt, dat zij is een kerk van Christus en een gemeenschap der heiligen. Indien onder de Corinthiërs de kerk blijft, waar twisten, secten en naijver woeden, waar geschillen en kijverijen zijn, gepaard met hebzucht, waar openlijk een schanddaad goedgekeurd wordt, die zelfs in de ogen der beschaamd de naam van Paulus wordt beschimpt, die zij als een vader hadden behoren te vereren, waar sommigen de opstanding der doden bespotten, met welke overweging 't gehele evangelie instort, waar Gods gaven de eergierigheid en niet de liefde dienen, waar zeer veel onbetamelijk en onordelijk gedaan wordt; en wanneer de kerk dan daarom blijft, omdat de dienst des Woords en der sacramenten daar niet versmaad wordt: wie zou dan de naam van kerk durven ontnemen aan hen, aan wie niet het tiende deel van die misdaden kan worden ten laste gelegd? Zij, die met zo grote gemelijkheid woeden tegen de tegenwoordige kerken, wat zouden die, vraag ik u, de Galaten gedaan hebben,

die bijna het evangelie verlaten hebben, maar bij wie toch dezelfde apostelen kerken vonden?⁶⁾.

Waarom gebruikt Paulus in de brief aan de Galaten wél het woord anathema (vervloeking) en niet in 1 Cor 15? Het antwoord kan alleen maar zijn: omdat in Corinthe niet de waarheid van het evangelie werd aangerand. Omdat daar geen ander (tegengesteld) evangelie werd gebracht. Dat wil niet zeggen dat het een onbelangrijke zaak was, die in 1 Cor. 15 aan de orde is. Integendeel. Héét de prediking van het evangelie wordt zinloos, als er geen opstanding der doden is. Maar de leer van de dwalenden in Corinthe was niet: het kruis van de Heiland én nog iets; iets van de mens zelf.

Zoals bij de Galaten. Deze Corinthiërs zagen niet de heerlijke consequenties van de dood en de opstanding van de Here Christus. De heerlijke consequenties, óók voor onze lichamen. En natuurlijk moet dat bestreden

worden. Paulus wijdt er een lang hoofdstuk aan. Maar pas aan het einde van zijn brief. En niet de hele brief, zoals bij de Galaten. De „sommigen” uit Corinthe bestreden niet dat de mens alleen behouden wordt door Jezus Christus. Dat deed men in Galatië wel. En vandaar het verschil in wijze van behandeling.

(Wordt vervolgd).

Amelink

¹⁾ Gepubliceerd in „De Schaapskooi” en het „Gereformeerd Gezinsblad”.

²⁾ Gezinsblad van 27-2-63, aanhalend in de Persschouw een artikel van ds R. Timmerman van Bunschoten-Spakenburg.

³⁾ Dr W. Bieder, Brief an die Kolosser; Zürich 1943, blz. 3.

⁴⁾ Ds S. Greijdanus, De brief van de apostel Paulus aan de gemeenten in Galatië; Amsterdam, 1936, blz. 168.

⁵⁾ Greijdanus, a.w., blz. 145.

⁶⁾ Institutie. Boek IV, Hoofdstuk I, 14; editie Sizoo. Onderstrepingen in dit artikel zijn van mij, A.

De Leraar

De tijd is weer aangebroken, waarin de ene helft van het nederlandse volk door de andere helft wordt geëxamineerd. Zo heeft tenminste een hoogleraar, die ook wel eens leuk wou zijn, getracht de tijd van toelatings- en eindexamens uit te beelden en te typeren.

En na een eindexamen zullen vele oudleerlingen (al of niet geslaagd) de praktijk ingaan en dus in de maatschappij terechtkomen. Bij gelegenheid hoop ik over het aanpassingsproces, dat zich dan moet voltrekken, één en ander te schrijven. Vanavond heb ik echter niet de stropdas van de functionaris, maar het vlinderstrikje van de kunstcriticus aan, vandaar dat we samen maar weer eens naar twee vergelijkbare gedichten zullen gaan kijken.

Zij, die de maatschappij zijn ingegaan zullen stellig nog dikwijls op hun schooltijd terugzien. Welke herinneringsbeelden zullen dan om de voorrang strijden? Zal het de sfeer van de klas zijn of de rivaliteit jegens die ene leerling die altijd net éven beter uit de bus kwam dan de betrokkene?

Mogelijk zal men, zelf huisvader van schoolgaand kroost, met allerlei sterke verhalen aankomen, hetzij over de eigen betoonde en onbetwifelbare braafheid, hetzij over allerlei streken en amusante voorvallen. Heel misschien zal men ook terugdenken aan de leraren en als men zich daarop bezint zou het wel eens kunnen zijn, dat men tot een heel ander waarde-oordeel moet komen dan vroe-

ger. Het is best mogelijk dat „die ene fijne vent” geruisloos van zijn voetstuk is gevallen en dat men zijn oordeel over een „onbenul” in gunstige zin moet herzien. Vooral als zulk ’n onbetekenend mannetje eens zo langs zijn neus weg een opmerking heeft geplaatst, die in het geheugen is blijven hangen en die op latere leeftijd een schat van levenswijsheid in zich bleek te dragen. Nog hoor ik onze wat zielige leraar Duits schijnbaar achteloos verzuchten: „er komt een moment in ons leven, jongelui, waarop wij allemaal de verloren zoon zijn”.

Het zou mij niet verbazen als menigeen van onze klas juist daaraan heeft teruggedacht in een moeilijke levensperiode.

Aan hem moest ik ook denken toen ik één dezer dagen getroffen werd door die slotregels van „De oude leraar”, die hiernaast staan afgedrukt. Maar eerst gaan wij eens kijken naar dat andere gedicht, ook al over een leraar en geschreven door J. B. Besançon, die zelf een zeer verdienstelijk leraar Frans is geweest. Reeds de inzet stemt ons sympathiek tegenover deze leraar:

.... Hij heeft hun braaf geleraard wat hij wist....

Dat is al een prestatie op zichzelf. Want menige leraar ging het aanvankelijk helemaal niet om het overdragen van kennis. Dikwijls kiest iemand een bepaalde studie omdat hij de geheimen van een bepaald vakgebied wil doorgronden en een man van wetenschap

wil worden. Maar elke academicus kan geen professor worden en een ondergeschikt baantje aan een universiteit betaalt nog steeds niet al te best. En zo zit er vaak niets anders op dan dat de betrokkene gebruik maakt van zijn onderwijsbevoegdheid en voor de klas gaat staan. De knappe kop wordt op de lieve jeugd losgelaten. Dat behoeft lang niet altijd op een mislukking uit te lopen. Wie van zijn vak houdt zal het fijn vinden anderen daarin in te wijden. Er is hier echter wel een sterke beperking. Niet alles wat in moeizame bronnenstudie verworven wordt kan aan de jonge breinen worden opgedist. Hoe vaak niet stelt het examenprogramma zijn starre eisen en komt het lesgeven neer op het instampen van parate kennis. Elk jaar maar steeds weer dezelfde kost voorschotelen, door de routinering vaak opgesierd met dezelfde grapjes en mopjes die de verteller al lang niet meer leuk vindt en die de helft van de klas (inclusief de zittenblijvers) reeds van horen zeggen kent.

Besançon snijdt dit aan in de tweede regel: de oude leraar doceerde, soms enthousiast, soms omdat er niets anders opzat, soms ook tot en met verveld en vervelend.

Sommige leerlingen heeft hij een begin van wetenschappelijke bezinning bijgebracht, in anderen heeft hij echter de eerste vonken van een bezieling gedoofd. Vandaar ook dat enigen hem als vriend zagen maar dat de meesten hem niet anders konden zien dan als een strenge schoolfrik.

Daarna komt de dichter toe aan de eigenlijke tragiek van deze man. Deze leraar blijkt een zoeker van de waarheid te zijn, maar wát deze is, dat is nooit goed tot hem doorgedrongen. Wel heeft hij er oog voor gekregen hoe de ene wijze wég redeneert wat een voorganger moeizaam heeft opgebouwd. Datgene wat hij als leraar kon geven was „belegen koek”, ouwe kost die anders gebracht zou moeten worden maar die ook in zijn nieuwe vorm nog niet betrouwbaar was.

De oude man beseft dit terdege, maar hij heeft zijn best gedaan. Ook oogst hij nog wat dank van jongelui die niet vergeten hem op straat te groeten. Maar verder? Het geheim van de wetenschap is een geheim voor hem gebleven. Het zal hem weinig baten zijn open op te slaan naar de sterren; zijn intellectualisme zal daarin niet de laatste waarheid geschreven vinden.

Muus Jacobse, de dichter van het andere gedicht (een sonnet) is eveneens leraar geweest en is thans hoogleraar, in de nederlandse taal en letterkunde te Groningen. Ook in zijn gedicht komt de leraar in een sympathiek daglicht te staan. Ook deze leraar is „menselijk”, maar op een andere wijze dan de voorgaande. Bij Besançon ontmoetten wij de wetenschapsman, bij Jacobse de opvoeder. Maar beiden kennen de teleurstelling van een

Wat de Vader Mij gegeven heeft

... en niemand zal ze (d.i. de schapen) uit Mijn hand roven. Wat de Vader Mij gegeven heeft is sterker dan alles, en niemand kan roven uit de hand van den Vader.

De Vader en Ik zijn één.

Joh. 10 : 28c-30

Er zit in de tweede regel van de hierboven afgedrukte tekst een moeilijkheid. De Griekse handschriften, waarin ons het Johannes-evangelie is overgeleverd, zijn hier niet éénstemmig. Als we onze oude Statenvertaling opslaan, dan lezen we daar: „Mijn Vader, die ze Mij gegeven heeft, is meerder dan allen”. Die weergave berust op de lezing van een aantal handschriften. Maar het sterkste handschriftelijk getuigenis pleit toch voor de lezing, die ik hierboven weergaf. Ook de vertalers van het N.B.G. hebben gekozen voor deze lezing.

Toch zijn er nog altijd tal van verklaarders, die met de tekst, zoals hij dan luidt, geen raad weten. Zij weten nl. — en dat is wel te begrijpen — de woorden „wat de Vader Mij gegeven heeft” niet anders op te vatten dan als een omschrijving van „de kudde (der gelovigen)”. Men herinnert zich nl., dat de Hei-

land in 6 : 39 gezegd heeft: „En dit is de wil van Hem die Mij gezonden heeft: dat Ik niets verlies uit al wat Hij Mij gegeven heeft”.

En inderdaad, als men in onze tekst de woorden „wat de Vader Mij gegeven heeft” zó verstaat, dan klinkt het vreemd, dat daarvan gezegd wordt: het is sterker dan alles. Is juist de kudde niet zwak? En heeft ze niet de bescherming van den Goeden Herder nodig?

Wij kunnen er dus in komen, dat heel wat uitleggers, ten einde raad, toch maar die minder goed vertegenwoordigde lezing kiezen, die spreekt van „den Vader, die sterker is dan allen”.

Toch moeten wij, naar het mij voorkomt, daarin niet met hen mee gaan. Niet alleen omdat de beter vertegenwoordigde lezing, maar ook omdat ze op het eerste gezicht moeilijker is, verdient de lezing „wat de Vader Mij gegeven heeft” toch de voorkeur. Immers: het is eerder denkbaar, dat een overschrijver een moeilijke tekst, die hij niet dadelijk begreep, zo veranderde, dat hij duidelijk werd, dan dat het omgekeerde plaats vond. Daarom houden wij in het algemeen graag aan de moeilijke lezing vast; als er tenminste een goede zin uit

te halen valt, zij het ook dat dit enig nadenken vereist.

Welnu: de lezing „wat de Vader Mij gegeven heeft” geeft wel degelijk een goede zin. Alleen maar: men moet de verklaring niet zoeken in Joh. 6 : 39, maar in 17 : 11, 12. Daar zegt Jezus tot den Vader: „...bewaar hen (d.i. Mijn discipelen) in Uw Naam, die Gij Mij gegeven hebt...”. Toen Ik met hen was, bewaarde Ik hen in Uw Naam, die Gij Mij gegeven hebt...”. Ik heb er elders¹⁾ al eens op gewezen, dat de woorden „die Gij Mij gegeven hebt” hier niet behoren bij „hen” (d.i. de discipelen), maar bij „Uw Naam”: dat blijkt uit de grondtekst duidelijk.

Als wij nu eens in Joh. 8 : 29 in plaats van „wat de Vader Mij gegeven heeft” lezen „de Naam des Vaders”, dan wordt de tekst volkomen duidelijk.

De „Naam” des HEEREN: wat verstaat de Israëliet daaronder? Dat wordt b.v. duidelijk uit Ps. 54 : 3:

„O God, verlos mij door Uw Naam, verschaf mij recht door Uw kracht.”

Beide verschelften zeggen in ietwat verschillende bewoordingen zakelijk hetzelfde. Dat is heel gebruikelijk in hebreeuwse poëzie. Hier staat dus „Naam” op één lijn met „kracht”.

Om naar het begin van Israëls geschiedenis terug te gaan: wij denken aan Ex. 3 : 13.

leven dat anders uitpakte dan de hooggestemde verwachting. In tegenstelling tot de vorige leraar, verschijnt deze niet als twijfelaar. Hij laat geen vragen open, want:

.... Ieder probleem schijnt helder en beslecht....

Het programma is kundig afgewerkt, de onderwijzer heeft zijn plicht erop zitten, nu wordt hij „mens”, iemand die in de eigen wereld van de jongelui komt door van de eigen jeugd-idealen te vertellen. Hij zit er weer helemaal in en het is alles zó mooi wat hij droomde van zijn toekomst en van wat hij zou bereiken. Zó mooi, dat de jongeren spontaan moeten opmerken: „Maar, meneer, waarom bent U daarin dan niet verder gegaan?”

Dat hadden zij hem toch zo graag gegund, nietwaar?

Moet hij nu ineens tegenvallen?

Daarop glimlacht de oude man wijs om dit

idee van de jeugd, die het gevoel heeft dat de hele wereld voor de jongeren openligt en dat overall, voorbij wijd open staande deuren gewichtige heren achter zware bureau's op hen zitten te wachten.... Zo is hij toch eenmaal ook geweest, hij heeft het hen pas verteld. De oude man is wijs genoeg om het idealisme niet kapot te slaan, maar het te laten bij de raadselachtige en toch duidelijke opmerking dat men ouder moet worden om te kunnen begrijpen waarom niet alles is doorgedaan. Wat dat in zijn leven is geweest, laat hij wisselijk en discreet in het midden. Kennis kan hij overdragen, levenservaring niet.

Mij dunkt, dat deze leraar, ondanks zijn teleurstelling, tóch geslaagd is voor het examen dat hij voor het forum van het leven moest afleggen.

Rotterdam

P. A. Hekstra

LERAAR

Hij heeft hun braaf geleraard wat hij wist,
Met geestdrift, met berusting, met vervelen,
Hij heeft gewekt, gedooft en zich vergist,
Was enklen vriend, de strenge frik van velen.

Hij heeft de waan van 't ogenblik gezegd
Aan jongren, die reeds nieuwe waan bereidden

En het verlate heden opgelegd,
Als aan de poort rumoerden andre tijden.
Hij weet het nu, maar heeft zijn best gedaan.

Er zijn nog jongren, die hem dankbaar groeten.

Met heimwee ziet hij soms de sterren aan
Om de allerlaatste waarheid te ontmoeten.

1940

J. B. Besançon

DE OUDE LERAAR

Als hij zijn laatst „begrijp je” heeft gezegd

Laat hij zijn oog langs onze hoofden dwalen

En zit als een van ons in het lokaal en
Ieder probleem schijnt helder en beslecht.

Dan wordt het stiller en gaat hij oprecht
De dromen van zijn eigen jeugd verhalen,
En wordt zó één met onze idealen
Als met een som die hij heeft uitgelegd.

Tot één vraagt — en wij allen schrikken even —

„Waarom bent U er dan niet bij gebleven?”

Dan komt er afstand en hij glimlacht stil
Een verre glimlach, of hij zeggen wil:

„Ach, dat juist kan ik je niet doen begrijpen,
Omdat je daarvoor groeien moet en rijpen”.

1940

Muus Jacobse

Ik geloof in God ¹⁾

I.

Geloven contra weten?

Ruim 40 jaar geleden zat ik als jongen van 16 jaar op de R.H.B.S. Tijdens een wiskundeles riep de leraar mij naar voren om een som op het bord uit te rekenen.

Op zijn vraag: „is dat juist?”, antwoordde ik: „'k geloof het wel, mijnheer”. Daarop kwam de sneer: „geloven doe je in de kerk, hier moet je het weten”.

'k Wist toen niets te zeggen, maar 't staat me nog helder voor de geest, want ik gevoelde hoe vals deze tegenstelling was: „geloven doen ze in de kerk, maar daar-

Als God Mozes bij de brandende braamstruik opdraagt, Zijn volk uit Egypte te verlossen, dan zegt Mozes: de Israëlieten zullen mij vragen: hoe is Zijn Naam? Met die vraag bedoelen de Israëlieten niet „hoe heet Hij?”, maar „wat vermog Hij?”. (Vgl. Prof. B. Holwerda †, Dictaat Historia Revelationis V.T. 12, Kampen 1961, p. 226 vlgg.)

„De Naam des HEEREN”: dat is voor den Israëliet het inbegrip van al de grote daden des HEEREN, Zijn „Naam” spreekt hun van Zijn „macht” om hen te verlossen en te beschermen. Zo zegt Spr. 18 : 10:

„De Naam des HEEREN is een sterke toren; de rechtvaardige ijlt daarheen en is onaan-tastbaar.”

Opmerkelijk is ook wat David zegt, als hij de strijd aanbindt met Goliath, 1 Sam. 17 : 45:

„Gij treedt mij tegemoet met zwaard en speer en werpspies, maar ik treed u tegemoet in de Naam van den HEERE der heerscharren”.

Ieder van beide heeft zo zijn eigen „bewapening”, waarin hij zijn „kracht” zoekt. Davids „wapen” is de Naam des HEEREN: daarin ligt zijn „kracht”.

„In de Naam des HEEREN” betekent dan ook dikwijls zoveel als: „door de kracht des HEEREN”. Zo kunnen we het ook verstaan — en nu komen we terug op het hoofdstuk, waaruit onze tekst genomen is — in Joh. 10

: 25: „de werken die Ik doe in de Naam van Mijn Vader, die getuigen van Mij”.

Wij kunnen de uitdrukking „wat de Vader Mij gegeven heeft” ook nog van een andere kant benaderen. Zakelijk komen we dan tot dezelfde betekenis t.a.v. de tekst in kwestie. Wij kunnen nl. ook denken aan Joh. 3 : 34, waar staat, dat God aan Christus „den Geest geeft zonder maat”. Maar ook dit woord houdt in, dat God aan Christus al Zijn goddelijke kracht overdraagt. Ook „Geest” spreekt van „kracht”. Men denke slechts aan Hand. 1 : 8: „maar gij zult kracht ontvangen, wanneer de Heilige Geest over u komt”. Of aan 1 Cor. 2 : 4, waar Paulus zegt, dat zijn prediking kwam „met betoon van Geest en kracht”. Zo spreekt 1 Joh. 4 : 6 van een „geest van dwaling”, terwijl Paulus het heeft over een „kracht van dwaling” (2 Thess. 2 : 11).

Mij dunkt, nu wordt Joh. 10 : 29 duidelijk. Waarom kan niemand de schapen uit Christus' hand roven? Omdat Hij beschikt over een kracht die sterker is dan alle krachten die er zijn. Hij heeft nl. van den Vader Diens Naam ontvangen, de Vader heeft Zijn Geest onbeperkt aan Hem meegedeeld. En die goddelijke kracht, die Hij van den Vader ontvangen heeft, benut Hij om Zijn schapen vast te houden.

Zo sluit zich ook de keten der redenering, die we ontmoeten in de vier regels tekst, die

buiten weten ze het”. Dat wil zeggen: „geloven is vaag, is een vermoeden, is onzekerheid, maar weten is vastheid, is zekerheid”.

En je zou soms denken, dat het ook nog waar is! Halfheid en onbeslistheid in de kerk, maar vastheid en zekerheid in de wereld.

Tijdens koning Achab ging Israël aan beide zijden mank: „de HERE of Baäl”. Maar koningin Izebel niet! Zij wist het! Baäl was god.

Natuurlijk! De zon, die heerlijke zon, gaf licht, warmte, groei-kracht, vruchtbaarheid, leven. Geen zon, dan ook geen leven. Dat is geen vraag, dat is wetenschap. Dat is een feit door iedereen te constateren. Hoeveel Israëlieten bogen toen niet voor „de feiten” en kusten de Baäl. Zo was toen de publieke opinie. Gods verbondsvolk ging aan beide zijden mank, maar Izebel, de heidense koningsdochter uit Tyrus, wist het.

Is het er in de veertig jaren (sedert dat kleine typerende voorval op school) anders, beter op geworden?

M.i. zeer zeker niet.

Onzekerheid en neerslachtigheid knagen aan de wortel van de levensblijdschap van velen, ook van jongens en meisjes. Vele christenen, die ook de kerkdiensten wel bezoeken, weten het niet meer zeker. Godsdienst, kerk, geloof. Och, wat zal men daar van zeggen. Daar moet je wat voor voelen. Dat is wat voor religieus aangelegde zielen. Particuliere aangelegenheden. De een denkt zus, de ander zo, al naar gelang men dat aanvoelt. Wie zal nu met zekerheid kunnen zeggen, wat waar is?

Daar staat in onze tijd tegenover: een groeiend getal van zeer overtuigde mensen als Izebel.

Noem ze **Marxisten**, naar Karl Marx, de man van het Communistisch Manifest uit de vorige eeuw, met zijn felle oproep: „Proletariërs aller landen, verenigt U!”

Noem ze **Leninisten**, naar Lenin, de stichter van het huidige Rusland. Noem ze **Communisten**. Dan heb je met deze drie namen een wereld aangeduid die-het-wéét, een wereld met een overtuiging en die zich (vooral sedert de laatste wereldoorlog) met grote geestelijke kracht geworpen heeft zowel op de Christenheid aan beide zijden van de Atlantische Oceaan, als op de Aziatische en Afrikaanse heidenvolkeren.

we boven dit artikel afdrukten. Jezus had gesteld: „niemand kan Mijn schapen Mij ontroven”. Dat moet bewezen worden.

Het bewijs gaat uit van de hoofdstelling²⁾ (die ieder zal onderschrijven): „niemand kan roven uit de hand van den Vader”. Inderdaad: niemand is zo sterk, dat hij tegen God iets vermog. Gods kracht gaat alle andere krachten te boven.

Maar nu komt daarbij de tweede stelling: dat wat Gods „kracht” is, n.l. Zijn Naam, Zijn Geest, dát heeft de Vader nu juist aan Zijn Zoon gegeven.

En zo kan de conclusie luiden: het is, als het op een krachtmeting aankomt, om het even of men met den Vader te maken krijgt dan wel met den Zoon: „de Vader en Ik zijn één”³⁾.

D. Holwerda

¹⁾ In mijn boek De Grondlegging der wereld. Zag Israël zijn uittocht als schepping?, Enschedé, 1958, p. 67.

²⁾ Deze hoofdstelling (of 'praemisse major') staat hier op de tweede plaats. Voor deze orde in het syllogisme zie men mijn brochure Wat betekent de term 'Grondlegging der wereld' in het Nieuwe Testament?, Enschedé, 1959, p. 15, noot 9.

³⁾ Dat het in het „één zijn met God” vooral gaat om de beschikking over Gods kracht, bleek ons reeds eerder, vgl. 'Opbouw', I 50 (28 mrt. '58), p. 397.

Tweeërlei wereld.

Er is tweeërlei „wereld”. Er is de „zachte” wereld, die plezier maakt, die aantrekt en verleidt, die niet „aanvalt”, maar aftrekt met bioscoop, dancing, champagne en ook met romantisch religieus vertoon. Maar er is ook een „harde” wereld, die optreedt met gezag en overtuiging en die met grote zekerheid aanvalt en zich fel keert tegen kerk, godsdienst en geloof. Omdat zij het weet! Omdat zij de weg naar vrede en geluk wéét.

We hebben jarenlang, geleefd in en gewaarschuwd tegen de „zachte” wereld. Dat is goed en nodig. Maar het is hoog tijd, dat we ons goed bewust worden van die andere, harde wereld, die enorme geestelijke veroveringen maakt. Die haar centrum heeft achter het z.g.n. „ijzeren gordijn”, maar die haar voorspoedige strijd voert over de ganse aarde. Wie daarvoor blind is, is gevaarlijk „verpolitiekt” en droomt zich de grens bij dit „ijzeren gordijn”. Ja, daar ligt de politieke, militaire, grens, maar ideeën en overtuigingen houden niet halt voor prikkeldraad en betonnen muren.

Enkele jaren geleden bezocht een groepje christen-jongeren uit Nederland Oost-Berlijn, dat toen nog niet afgesloten was. Ze hielden daar een conferentie met christenen uit Oost-Duitsland. Onder de Nederlanders was een jongeman, bekend als een vurig, oprecht gelovige jongeman. Tegen het einde van het meerdaagse bezoek was hij uit de kring verdwenen. Men vreesde ontvoering. Nasporingen waren vruchteloos. Weken later kwam hij terug. Hij was uit eigen beweging vertrokken. Nu was hij totaal veranderd. Radicaal had hij gebroken met wat hij vroeger geloofde. Hadden „ze” hem zo te pakken gehad? „Hersenspoeling”? Neen. „Ze” hadden hem niets gedaan dan enkel goeds. Veel vriendelijkheid bewezen. Rustig met hem gepraat. Toen was hem zo langzamerhand alles ontvallen. Als een overtuigde Marxist kwam hij terug. Hij was niet in de war. Hij spotte niet. Hij was heel rustig. Hij wist het. De mens heeft niet te geloven of te vrezen. De mens moet alleen maar weten. Wetenschap is vrijheid. Kennis maakt vrij. Als Marxisten zich fel keren tegen kerk en godsdienst, doen ze dat, omdat deze de vooruitgang en de verlossing der mensen belemmeren. Godsdienst is bedwelming en domhouderij, is „opium voor het volk”!

Toen ik dit voorval eens vertelde, zei iemand: „dat moet je niet zeggen tegen jongens en meisjes. Ze zouden er bang van worden”. Een ander zei: „dat moet je ze juist zeggen. Laat ze opschrikken. Daar is wel reden voor”.

Er wordt onder ons vaak gesproken over „die arme wereld, die niets heeft” en „hoe rijk wij wel zijn”.

Dat kan gevaarlijk spreken zijn.

Want wie soms met deze wereld werkelijk in aanraking komt, bemerkt, dat ze helemaal niet arm is. „Ja”, zullen jullie zeggen, „maar al gevoelt ze zich niet arm, daarom is ze het wel”. Maar geldt datzelfde niet van de kerk des Heren in menige periode van haar geschiedenis? Dat ze zich rijk gevoelde, en toch arm bleek te zijn! „Des HEREN tempel, des HEREN tempel zijn wij!” Maar het schijnbaar rijke volk Gods, dat dit zeide, is vlak daarop naar Babel gedeporteerd. Van alles beroofd, inzonderheid van Gods gunst.

Het bleek, dat die jongeman er ook op uitgetrokken was met die zelfverzekerdheid: „ik, rijke, ga eens naar die arme wereld” en toen ineens bemerkte hij, hoe arm en ongewapend, ondanks al zijn „weetjes” en „stellinkjes”, hij stond tegenover een rustige, verzekerde wereld, waar hij

lang niet tegenop kon. Hij viel in de strik en bezweek, ja erger nog, hij werd „overtuigd” door deze wereld en „bevrijd” van al die ballast, die hij tot nu toe had mee gedragen.

Maar wat is dan die „harde wereld” van Marxisme, Leninisme, Communisme, die met zo’n overweldigende kracht van overtuiging komt opzetten over de ganse aarde en ook politiek telkens overwinningen boekt?

Waar ligt haar kracht?

Dáár, waar ook onze kracht ligt. In het geloof.

Het nieuwe evangelie.

Het communisme is een geloof. Een leer. Een evangelie. Het heeft beloften. Een toekomstverwachting van zo grote kracht, dat het zijn „gelovigen” in staat stelt voor de heerlijke toekomst van de grote verlossing op de nieuwe aarde alle tegenwoordige lijden en leed te verduren.

Dat geloof steunt op „waarheid”, op feiten. Wat deze mensen weten, dat behoeft je niet te „geloven”, zoals in de kerk. Dat kun je zien. Dat steunt op de resultaten van de moderne wetenschap. Daar is geen onzekerheid bij. En is de menselijke kennis door de enorme ontwikkeling van de moderne wetenschap en techniek niet fabelachtig toegenomen? De mens heeft macht over het oneindig kleine (het atoom) en over het oneindig grote (de ruimte). Dat zijn de feiten. Maar of de Bijbel wel waar is en wat er van waar is, wie zal het zeggen? Daar zijn de theologen het zelfs niet over eens en wat zal dan de gewone man weten?

Zo staat daar een onzekere, verwarde en verdeelde Christenheid met haar geloof, dat niet meer is dan een vermoeden, tegenover een harde wereld, die het weet, die op feiten steunt, die geen mythen of verhaaltjes nodig heeft en die zich sterk gevoelt door de enorme successen (op alle terreinen) van de moderne wetenschap. Rustig verzekerd van de toekomst op aarde, terwijl ze „de hemel” gunt aan de christenen.

Die rust-van-het-weten maakt diepte indruk op miljoenen in het Westen, die het niet meer weten en niet minder op de miljoenen gelen en zwarten in Azië en Afrika, die, plotseling vrijgekomen van koloniale overheersing of uitbuiting en plotseling door de moderne techniek uit de droom van hun oerwoudreligies en eeuwenoude afgoderijen tot ontwakning gebracht, als het ware zonder overgang uit de oertijd overgeplaatst zijn in de 20e eeuw en derhalve leeg van hart wagenwijd openstaan voor een heilsleer, een evangelie, dat hun een toekomst belooft.

Het Communisme is geen revolutie-en-niet-meer. Dat is veel te negatief gezegd. Zonder inhoud. Het is geen politieke zaken-niet-meer. Dat is het allemaal ook. Maar het is veel méér. Het is een evangelie, een echte goede boodschap voor miljoenen.

Dat hebben de honderdduizenden Duitse (en ook andere) krijgsgevangenen, die sedert het eind van de tweede wereldoorlog vele lange, bange jaren in Rusland hebben doorgebracht, begrepen.

Daaronder waren ook veldpredikers, die na hun terugkeer hun belevenissen hebben gepubliceerd. Ik denk aan het boek, dat in het Nederlands is vertaald, van een hunner n.l. Ds. Wilhelm Holzapfel, onder de titel: „Die duisternis voorstellen als licht en licht als duisternis”. Een treffende titel ontleend aan Jes. 5 : 20: „Wee hun, die het kwade goed noemen en het goede kwaad, die duisternis voorstellen als licht en licht als duisternis; die bitter doen doorgaan voor zoet en zoet voor bitter”. Geen gruwelver-

halen over folterkelders en martelingen in concentratiekampen. Maar één doorlopende beschrijving zonder enige sensatie van hetgeen in het Oosten consequent in praktijk wordt gebracht, wat in het Westen reeds een eeuw geleden door Karl Marx e.a. is uitgedacht: een wereld radicaal zonder God, een „verloste” wereld, verlost van God, kerk en godsdienst.

Geluk is meer dan welvaart.

Als er één ding is dat het communisme goed begrepen heeft, dan is het dit, dat geen mens leven kan zonder vrede, zonder blijdschap, zonder geluk, zonder hoop op verlossing van ellende en lijden. Elk mensenhart hunkert naar het paradijs en ziet met onverwoestbaar verlangen uit naar een leven zonder tranen en verdrukking. Tenslotte kunnen welvaart en overvloed dit paradijs ook niet brengen. Welvaart en overvloed lenigen veel smart en kommer en armoe. Maar ze nemen het leed en de tranen niet weg. Dieper dan het verlangen naar rijkdom is het verlangen naar vrede, geluk, verlossing van lijden en smart. Daarom kan de hoogste dijk van materiële welvaart de wassende vloed van het marxistisch evangelie niet keren.

Deze verlossing en zaligheid waarheen de diepste begeerte van elk mensenhart uitgaat, predikt het Communisme met zo grote kracht van geloof gesteund door wetenschap en techniek, als wij nauwelijks beseffen. En uit dat geloof putten miljoenen mensen, net zulke mensen als wij dagelijks hun kracht om te werken en te leven. Hun geloofsverwachting sterkt hen, net zo als de onze het ons doet, om alles te verduren wat aan de komst van de nieuwe wereld voorafgaat.

Verlossing.

„God bestaat niet — alleen de wereld bestaat”. De materie. De stof. Dat wat we zien en tasten kunnen. Een mens, die nog in een God gelooft of aan een „hogere macht”, is geen vrij mens meer, maar een slaaf. Hij staat immers onder een niet-menselijke macht. Hij is niet echt en vol een mens meer, maar van zichzelf „vervreemd”. Hij is ook zijn wereld kwijt. Hij moet die immers delen of (nog erger) afstaan aan een „bovenaardse” macht. Zulk een stakker moet worden „verlost”. Het is de „erfzonde” van het menselijk geslacht, dat het aan een god of goden is gaan geloven. Zulk een „gevallen” mens moet „gered” worden uit de slavernij Gods. Het ergste voor een mens is, dat je niet jezelf bent omdat je het „eigendom” van een „Ander” bent, die je moet „dienen”. Een levend, vrij mens is een werkend mens, werkend met zijn hand. Daartoe is de mens immers door evolutie uitgekomen boven het dier, waaruit hij is voortgekomen, dat hij een hand heeft en niet zoals een dier een poot of klauw. Met zijn hand kan hij werken, produceren, scheppen, een nieuwe wereld scheppen.

Het historisch (wordend, zich ontwikkelend door evolutie en revolutie) materialisme van het Marxistisch Communisme is niet zo platvloers als dikwijls wordt gedacht.

Het wordt gedragen, verlicht en voortgestuwd door een levende toekomstverwachting. In het licht van deze machtige belofte der toekomst ziet en taxeert hij alle dingen.

(Wordt vervolgt)

Gron.

P. K. K.

¹⁾ Toespraak gehouden op de Prov. Meeting van de Geref. Jongelingsbond te Groningen op 3 nov. 1962.

BOEKBESPREKING

De Heidelbergse Catechismus, door Dr R. H. Bremmer en Ds G. Visee. Jubileum-uitgave (1563-1963). Uitgeverij J. Boersma, Enschede.

Van deze uitgave van onze Catechismus verscheen reeds de zesde druk. En, uitgegeven omstreeks de vierhonderdste verjaardag van de oude Heidelberg, is deze herdruk een jubileumuitgave. Het is een lust het boekje door te bladeren. Wat geeft het een mooi relief dat de vragen met rode en de antwoorden met zwarte letters zijn gedrukt. Zoals bekend is hebben de bewerkers van deze uitgave de antwoorden deels met vette deels met gewone letters laten drukken. De gedeelten welke vet zijn gedrukt worden door de jongere catechisanten gememoriëerd. De ouderen kunnen er later de rest bij leren. Met een fijn gevoel voor de inhoud en de opbouw der antwoorden hebben de bewerkers de antwoorden op deze wijze verdeeld in hoofd- en bijgedachten.

Voorts werd in deze uitgave onder elke vraag een of meer „teksten” voluit afgedrukt. Dat vergemakkelijkt het bespreken van de catechismus en het memoriseren ervan door de catechisanten. Op bladzij drie onderaan werd Ps. 25 : 6 (berijmd) afgedrukt. Een goede keus voor een introitus van de Catechismus. Ook werden twee mooie facsimile's opgenomen. Namelijk voor eerst een van de titelpagina van de oudste druk van de Psalmberijming van Datheen en daarna een van de eerste nederlandse uitgave van de Catechismus. Onmiddellijk na een Inleiding gericht tot de „Jongens en Meisjes” volgt de meesterlijke vraag-met-antwoord uit het boekje van Kohlbrügge over de Catechismus. Ze luiden: Hoe lang hebt gij over de eerste vraag en het eerste antwoord van den Catechismus te leren? Antw. Mijn gehele leven lang. Met deze simpele woorden heeft Kohlbrügge iets heel dieps gezegd. Iets dat je in gewijzigde vorm ook bij de Reformatoren vindt. Luther zei iets dergelijks van zijn Kleine Catechismus. Dat was een leerboekje voor kinderen. Door en door eenvoudig: Maar hij verklaarde er meermalen van dat hij dat boekje zijn hele leven lang moest blijven leren en dat hij nooit in uitgeleerd zou raken. Bij Calvijn vindt men soortgelijke uitspraken. Ze wilden met die woorden zeggen dat het er maar niet om gaat de catechismus „in het hoofd” te zetten. Het „leren” van de catechismus is het gelovig aanvaarden van de waarheid Gods die daarin vertolkt wordt. Het is het gelovig ontvangen van het heil in Christus dat door de catechismuswoorden wordt aangeduid. Dat mag en moet elke dag gebeuren. En dat mag en moet steeds inniger en krachtiger worden gedaan. Dat heeft ook Kohlbrügge willen zeggen in de boven geciteerde vraag en antwoord. Ik denk dat vele catecheten alleen over deze vraag graag een uur willen spreken! Ze kunnen juist aan de hand daarvan voortreffelijk duidelijk maken waar het in de catechisatie — en ook in de preek! — om gaat. De vraag met het antwoord zeggen, om het op een andere manier uit te drukken, dat het in wat de Catechismus vertolkt gaat om „de spijze der ziel” die we elke dag nodig hebben!

Van harte bevelen we dit boekje aan. Ook voor de „huiscatechisatie”! Bestaat die er nog? In vraag 99 zijn een paar regels uit de goede orde gelopen.

Er kome spoedig een nieuwe druk! En daarna nog vele.

C. V.

PERSSCHOUW

Rondom „Eindhoven”

Het is niet mogelijk alles op te nemen wat over Eindhoven wordt geschreven. Maar het voornaamste willen we hier toch doorgeven. Hier volgt wat we lazen in het „Kontaktblad” van de Geref. Kerk van Eindhoven. Het stuk werd geschreven door ds v. d. Brink:

Nog steeds komen er reacties los op het „Getuigenis”. Hier volgt allereerst een brief van de Geref. Kerk van Kampen:

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De raad van de Gereformeerde Kerk te Kampen nam in zijn vergadering van 17 april 1963 j.l. kennis van de inhoud van het „getuigenis” d.d. 15 februari 1963.

De raad der Kerk besloot aan u mee te delen dat hij met grote dankbaarheid en blijdschap van dit „getuigenis” kennis heeft genomen.

Moge de Heere alle arbeid in dezen met Zijn zegen bekronen, en make Hij ons in dezen getrouw.

Namens de raad der Kerk voornoemd, met hartelijke broedergroeten,

G. Visee h.t. praeses
J. Bos h.t. scriba.

Een tweede reactie is die van Ds. J. M. Goedhart uit Drachten.

In „de Poortwake” vraagt Ds. Goedhart: „is het goed, dat men reeds zover is gegaan? Had men niet wijzer gedaan vooralsnog te volstaan met het elkaar erkennen als ware Kerk? Zoals in Amsterdam?” Even later vervolgt hij: „Naar onze mening was het wijzer geweest als men ook in Eindhoven nog niet tot 'kanselruil' e.d. was overgegaan, maar eerst de 'eigen' Kerken, ook via de meerdere vergaderingen, had overtuigd van de noodzaak van vereniging”.

Dus Ds. Goedhart wil: vereniging van boven af. Wij zijn juist zo blij met de vereniging van onder op. Wil het landelijk ooit klaar komen, dan moet het plaatselijk beginnen. Wat dit betreft was 1892 niet ideaal.

Onze hoofdkritiek richt zich echter op wat Ds. Goedhart verder schrijft over de mogelijkheid, dat een Geref. jongen verkering krijgt met een Chr. Geref. meisje, of andersom. Hij zegt dan dat de „christelijke gereformeerde partij zich voor het Woord moet buigen en gereformeerd moet worden” wil het tot een verlovings- en huwelijks komen. De situatie is naar zijn oordeel zo, dat onze kerken wel willen voldoen aan de eis des Heren tot vereniging terwijl de Christelijke Gereformeerde kerken, in het generaal, aan die gehoorzaamheid nog niet toe zijn. Daaruit volgt, dat de Christelijke Gereformeerde „partij” Gereformeerd worden moet.

Onzes inziens is het de grote vraag of men simpelweg stellen kan, dat, wij beide kerken de Drie Formulieren hebben aanvaard, zij ogenschijnlijk horende te herenigen, zodat die kerk, die moeilijkheden houdt en blijft aarzelen daarom direkt ongehoorzaam wordt.

In de eerste plaats wil ik herinneren aan de ellendige ruzies, waarin wij ons zelf kerkelijk verteren. Die twisten zijn ons aller gemeenschappelijke schuld — en ik zou wel willen, dat wij dát eigenlijk goed zagen. Wij allen, hebben ons om deze schuld voor de Here te verootmoedigen, met de erkenning, dat wij daardoor vele gelovigen hebben afgestoten en de hereniging b.v. ook met veel chr. geref. kerken uiterst moeilijk hebben gemaakt. Dat het tot de gewenste eenheid nog niet komt is voor een deel onze schuld. Het niet inzien van deze schuld is op zichzelf een nog veel grotere schuld en een enorm gevaar.

In de tweede plaats vraag ik me af, in hoeverre in ons achterhoofd de wetenschap een rol speelt, dat wij, bij een event. hereniging onze 100.000 zielen wel zullen behouden, en daarbij, onze vrijgemaakte gereformeerde verworvenheden, terwijl de Christelijke Gereformeerden, die numeriek zwakker zijn, nog wel sommigen zullen verliezen. Ik vraag me af, hoe we zouden redeneren, als de Chr. Geref. Kerk eens 100.000 zielen telde en een mystieke aanleg had, terwijl wij, met onze vrijgemaakte verworvenheden, b.v. maar 25.000 leden telden. Ik weet wel zeker, dat we dan niet zouden beweren: we hebben allen onze Drie Formulieren, dus we moeten zo haastig mogelijk herenigen. We zouden bang zijn, dat de mystiek ons erfdeel zou overwoekeren. Daaruit wordt duidelijk, dat we erg moeten oppassen met het simplistisch hanteren van de stelling: wie de Drie Formulieren hebben en niet direkt herenigen, zijn ongehoorzaam.

Tenslotte laten we hier volgen het besluit van de classis Utrecht van de Chr. Geref. kerken van 25 april j.l.

„De Classis Utrecht, gehoord de toelichting van de kerkeraad van Eindhoven inzake zijn besluit, over te gaan tot intensiever contact met de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) door kanselruil en toelating tot de wederzijdse sakramentsbediening, spreekt als haar oordeel uit:

- dat dit besluit niet ligt in de lijn van de besprekingen en besluiten van de laatstgehouden Generale Synode;
- dat bij het nemen van dit besluit te weinig rekening is gehouden met het verband der kerken;
 - de kerken der reformatie hebben nauwellettend toegezien, wie zij tot de Bediening des Woords en der Sakramenten zouden toelaten, waarvan de neerslag te vinden is in de D.K.O., o.a. Art. 3, 4, 5, 8, 44;
 - de kerkeraad van Eindhoven heeft beloofd deze artikelen voor vast en bondig te zullen houden, als zijnde in overeenstemming met Gods Woord en de Belijdenis;
- dat in verband met het bovenstaande dit besluit als onwettig moet worden beschouwd, waarom de classis er bij de kerkeraad ten zeerste op aandringt, om zich te houden aan hetgeen in de D.K.O., als accoord van kerkelijke gemeenschap is bepaald.

Tot zover dit besluit.

Het moet ons van het hart, dat deze classis niets heeft begrepen van het geloofskarakter van de daad, die hier werd gesteld; zoals ook veel van onze mensen hiervoor geheel blind blijken te zijn.

Daarom verheugt het ons oprecht, dat de Chr.

Geref. kerkeraad in zijn vergadering van 3 mei j.l. besloot: 1e van het besluit van de classis in appél te gaan bij de Part. Synode; en 2e aan alle gemeenteleden een schrijven te richten, waarin wordt gesteld, dat de kerkeraad ogenschijnlijk het „Getuigenis” herroepen zal, als de classis Utrecht uit Gods Woord en uit de Belijdenis der Kerken aantonen kan, dat de genomen besluiten ongehoorzaam zijn.

Tot zover het artikel van ds v. d. Brink.

Nogmaals: we zijn dankbaar voor dit kloek geluid en we wensen de Chr. Geref. Kerkeraad deze wijsheid en kloekheid bij den voortduur toe.

Laten de broeders in Eindhoven rustig voortgaan in **Christel. Geref.** stijl. Want juist de Christelijke Gereformeerden hebben steeds betoogd dat hereniging/van kerken moet uitgaan van de **plaatselijke kerken**. Het was steeds hun grote grief dat dat in 1892 niet was geschied.

En laten ze goed bedenken als „het kerkverband” de werking des Geestes, de gehoorzaamheid aan Gods wet tegenstaat, daardoor de Heilige Geest bedroefd en de zegen des Heren verstoort wordt.

C. V.

Oecumenisch-Gereformeerd

Onder het opschrift „Wat is een christen nodig?” schreef dr B. Jongeling in het Gereformeerd Kerkblad voor Overijssel en Gelderland het volgende:

Wat moeten we geloven om behouden te worden? De Catechismus antwoordt daarop: al wat ons in het Evangelie beloofd wordt, hetwelk de twaalf artikelen van ons algemeen ongetwijfeld christelijk geloof ons in een hoofdsom leren.

Wat hier geschreven staat, dat is het algemeen geloof. Er is niet een bijzonder geloof nodig, daarnaast of daarboven, om behouden te worden. Niet een specifiek Gereformeerd geloof, niet een specifiek vrijgemaakt geloof, met aparte geloofsinhouden, extra geloofsinhouden. We worden behouden op het algemeen geloof. Dat geldt hier en dat geldt overal ter wereld. Dat is „katholiek”, dat wil zeggen: over de gehele wereld geldend. Meer is niet nodig, met minder kunnen we niet toe. Het geldt voor ons, voor Chinezen en Japanners, voor Kongolezen en Bantoes. Dat is ook het christelijk geloof.

De Catechismus vraagt niet naar een Gereformeerd geloof, veel minder naar een vrijgemaakt geloof. Hij vraagt naar het christelijk geloof. „Gereformeerd”, dat is niet iets extra's, boven „christelijk”. „Gereformeerd”, dat wil niet anders zijn, dat mag niet iets anders willen zijn dan: wedergekeerd tot de Schrift, tot de belijdenis van de Christus der Schriften.

Wie waarlijk Gereformeerd is, die is dan ook in de waarachtige betekenis van het woord algemeen-christelijk, oftewel oecumenisch. Dat was één van de facetten van de worsteling van K. Schilder: het waarlijk oecumenisch karakter van de Gereformeerde Kerken. Dáárom verwierp hij zo hartgrondig de binding aan een leerformule, die niet algemeen-christelijk was, die ons niet werd opgedrongen door de Schrift, door de éne belijdenis van de Christus der Schriften. En dáárom verwierp hij zo hartgrondig een gezag in de kerk, dat naast het gezag van Christus gesteld werd. Dáárom streed hij voor de „vrijheid der exegese”, voor de vrijheid der profetie, voor de vrijheid van de wetenschappelijke theologie. Hoezeer hij bezwaren had tegen allerlei opvattingen en meningen, door hoogleraren en predikanten verdedigd — b.v. inzake het verbond —, hij dacht er niet aan deze mensen aan te klagen wegens afwijking van de Schrift of van de belijdenis. Bij hem in de kerk was ruimte voor Hepp en voor Aalders, twee hoogleraren, tegen wie hij nogal in het krijt getreden is, voor Vollenhoven en Dooyeweerd, de mannen van de wijsbegeerte der wetsidee, voor Janse en Telder. Zo streed hij ook tegen de Christelijke Gereformeerden, die in 1892 bezwaar hadden tegen de vereniging van Afgescheidenen en Dolerenden — en dat bezwaar bleef aldoor leven — vanwege bepaalde particuliere opvattingen van mensen in de kring der Dolerenden. En zo heeft hij menigmaal gezegd, dat vereniging met andere kerken niet mag afstuiten op óns, omdat wij bepaalde opvattingen als bindend zouden hanteren. En ook dat wij, binnen de kerk over het één of ander strijdend of van mening verschillend, er geen gebruik van mogen maken dat er nog andere kerkelijke gemeenschappen zijn, waarin broeders met enige afwijkende mening nog wel terecht kunnen. Ieder die het algemeen geloof belijdt, moet een plaats in de kerk kunnen vinden. En we moeten geen extra eisen gaan stellen. Dat is in strijd met onze belijdenis! In deze zelfde lijn spreekt de Catechismus over de kerk. Hij vraagt niet: Wat gelooft ge van de vrijgemaakte kerk?, waarop men dan misschien als antwoord: dat zij de ware kerk is, zou willen geven. Maar hij vraagt: wat gelooft gij van de heilige, algemene, christelijke kerk?

Ik heb het eens meegemaakt, dat aan een catechisant, die openbare belijdenis des geloofs

wenste af te leggen, bij het voorafgaand onderzoek voor de kerkeraad gevraagd werd: waarom wil jij nu eigenlijk belijdenis doen? en dat toen als antwoord kwam: omdat ik geloof dat de vrijgemaakte kerk de ware kerk is.

Nu kan ik wel een hele redenering opzetten ter verdediging van dat antwoord, en ik kan wel gaan beargumenteren dat het een prachtig antwoord is. Maar ik hoor liever op zulk een vraag: omdat ik de Heere Jezus liefheb, en omdat ik geloof dat de Heere mijn zonden vergeeft om Zijnentwil, en omdat ik begeer Hem te dienen naar Zijn Woord. Dan komen we bij het verdere praten daarover óók wel op de kerk terecht als de vergadering der Christ-gelovigen. En dan praten we óók wel over de geschiedenis van de kerk. Ook hier in ons land. En dan wordt óók wel aangeroerd dat bij de openbare belijdenis óók „ja” gezegd moet worden op de vraag: Geloof je dat de leer... die in de christelijke kerk alhier geleerd wordt de waarachtige en volkomene leer der zaligheid is? Let wel: er staat: in de christelijke kerk alhier; niet: in de Gereformeerde of in de vrijgemaakte kerk alhier. Wij geloven een heilige, algemene, christelijke kerk. Wie belijdenis doet in de Hervormde kerk, moet daar bij — zo was het tenminste voorheen altijd; ik weet niet precies hoe het momenteel is — trouw aan de Hervormde Kerk beloven. Daar hebben sommige mensen, die, tot ander inzicht gekomen, zich wilden voegen bij een andere kerkgemeenschap, wel eens moeite mee gehad. Zij hadden immers trouw beloofd aan de Hervormde Kerk; hoe zouden ze dan nu die Hervormde Kerk kunnen verlaten? Maar wij vragen geen belofte van trouw aan de vrijgemaakte kerk; wij vragen een belofte van trouw aan de belijdenis van Christus' naam, trouw aan het algemeen geloof. Wij aanvaardden niet een vrijgemaakte leer, als een specifiek iets; wij aanvaardden de algemene christelijke leer. Wij betuigen niet onze instemming met allerlei vrijgemaakte meningen, maar we zeggen „ja” op het Woord van God. Wij aanvaardden niet een specifiek vrijgemaakt levenspatroon, maar wij betuigen te willen wandelen naar de stijl der Schriften.

Onkerkelijke mensen, die op één of andere manier met de kerk in aanraking gekomen zijn, en mensen van een andere kerkgemeenschap, die door één of andere aanleiding er toe komen zich bij ons te gaan voegen, vragen wel eens — ik spreek uit de praktijk! —: Maar als ik nu belijdenis doe, houdt dat dan in dat ik me aan al die en die dingen — en dan wordt een lijstje opgesomd — moet houden? Mijn antwoord is dan: Lid zijn van vrijgemaakte kerk betekent: aan niets anders gebonden dan aan Gods Woord; belijdenis doen in de vrijgemaakte kerk is niet belijdenis van een aparte vrijgemaakte leer, maar van de algemene christelijke leer; de vrijgemaakte kerk wil niet zijn een exclusivistische kerk voor een bepaald soort christenen; zij wil zijn algemene christelijke kerk. Maar de binding aan Gods Woord is dan ook inderdaad een binding. De ruimheid en de vrijheid van de algemene christelijke kerk laten geen ruimte en geen vrijheid voor wat in strijd is met Gods Woord.

Met hartelijke instemming nemen we dit stuk van dr Jongeling over.

Het is een kwestie van zijn of niet-zijn dat kerken, óók de onze, het oecumenisch karakter bewaren en verdedigen. Ja speciaal voor onze kerken is dat een levenskwestie. Want de strijd in de veertiger jaren werd voor God en de mensen door ons o.a. óók gevoerd, ja, in de eerste plaats gevoerd onder de leus: **niet de sekte maar de kerk.**

Wat dr J. over Schilder opmerkte is de volle waarheid.

Zeer bewust heeft Schilder geworsteld om het oecumenisch karakter van de Gereformeerde Kerken — zowel vóór als ná 1944 — te bewaren.

Hoeveel malen heeft hij in 't publiek gezegd: Ik ben het in veel dingen niet met Hepp eens. Maar ik wil hem niet uit de kerk hebben. Nooit heeft Schilder er ook maar één moment aan gedacht Hepp of H. H. Kuyper of Aalders om hun van de zijne zeer ver afwijkende dogmatische opvattingen aan te klagen. Laat staan een kerkelijke procedure tegen hen te openen. Dat sektarische gedoe liet hij aan anderen over.

Dezer dagen las ik juist deze echt oecumenische, echt Schilderiaanse woorden: „Als onze kerken komen tot eenheid met de Chr. Geref. Kerk, dan zie ik van te voren weer tientallen jaren van narigheid. We krijgen dan weer bezwaren, die bij ons langzamerhand overwonnen zijn... Maar dat hindert mij niet, want de „kerk”, die een genoeglijke „sfeer” kweekt en tot samenlevensschema maakt, is weer naar de secte-ideetjes afgezaakt. Ik aanvaard om Christus' wil zodra men ginds maar wil, al de moeiten, die een hereniging meebrengen zal, omdat Gods gebod ons hier beveelt...”

Het komt er voor onze kerken op aan het oecumenisch karakter der kerk te bewaren.

Is er onder ons nog plaats voor „Hepp”, „H. H. Kuyper” en „Aalders”.

Meermalen zei men mij van „synodale” zijde: „We moesten Schilder en de zijnen wel schor-

sen, want als wij dat niet hadden gedaan zouden zij het ons gedaan hebben!”

Zouden wij hen echt hebben geschorst als we daartoe de kans hadden gekregen?

Of dat alsnog doen als zich de gelegenheid daartoe aanbood?

Ik heb zulke veronderstellingen steeds met verontwaardiging van de hand gewezen.

Een blijde tijd

Het heeft jaren lang niet goed gezeten tussen de Jongelings- en de Meisjesbond. Tot groot verdriet van allen die het goede zoeken voor „Kerk en Jeugd”.

Daarom zal men allerwege met grote vreugde en dankbaarheid kennis hebben genomen van de volgende „Verklaring” welke in het Calvinistisch Jongelingsblad en in de Poortwake afgedrukt.

„De Commissie uit het Bestuur van de Nederlandse Bond van Gereformeerde Jongelingsverenigingen, in opdracht van de Huishoudelijke Vergadering 1961 benoemd om de onderlinge verhoudingen tussen de beide Bonden te herstellen en te verbeteren,

en de Commissie uit het Bestuur van de Bond van Gereformeerde Meisjesverenigingen in Nederland, benoemd om met eerstgenoemde Commissie te spreken,

hebben na een drietal samensprekingen aan hun respectievelijke Besturen voorgesteld een bepaalde gemeenschappelijke mededeling aan de beide genoemde Bonden te doen.

De Besturen hebben daarop besloten dit voorstel aan te nemen. Ze delen daarom hierbij het volgende mee:

Het Bestuur van de Nederlandse Bond van Gereformeerde Jongelingsverenigingen

en

het Bestuur van de Bond van Gereformeerde Meisjesverenigingen in Nederland verklaren hierbij, dat zij willen trachten

a. met elkaar een nieuw begin te maken en weer in goede verhouding met elkaar te leven, zonder daarbij op dit ogenblik een uitspraak te doen over alles wat in het verleden die goede verhouding in de weg stond;

b. in de toekomst alles wat in hun vermogen is te doen om elkaars Bondswerk te steunen.

Dit alles onder het afbidden van de hulp en de zegen des HEREN.

De Besturen stellen zich verder voor zich gemeenschappelijk te bezinnen over allerlei onderwerpen, die met het jeugdwerk nauw verband houden.

In het komende jaar zullen de Besturen zich dan allereerst bezinnen over het bestaansrecht van de beide Bonden, niet omdat één der Besturen aan dit bestaansrecht ook maar zou twijfelen, maar omdat beide Besturen willen trachten dit bestaansrecht gelijk te funderen.

Ongetwijfeld zullen de bij de Bonden aangesloten Verenigingen zich met de Bondsbesturen er over verblijden, dat deze verbetering in de verhouding, na alles wat er gepasseerd is, weer mogelijk is.

De Besturen vertrouwen, dat de Verenigingen er nu voor hun deel aan mee zullen werken, dat deze verbetering in de verhouding ook in de toekomst bestendig moge blijven, door zelf ook als Verenigingen naar de geest van bovenstaande mededeling werkzaam te zijn.”

Van ganser harte zeggen we: God zegene dit besluit!

En moge wat onder de jeugd is geschied doorwerken in heel de gereformeerde wereld!

Het is voor het leven van Gods volk een eerste voorwaarde dat het leeft naar de fundamentele kerkwet: Aanvaardt elkander gelijk ook Christus ons aanvaard heeft.

C. V.

KERKNIEUWS

Persvereniging „Contact”

De jaarlijkse conferentie van de persvereniging „Contact” zal D.V. worden gehouden op 25 mei a.s. te Zwolle in de „Buitensociëteit” (links van het station).

In de morgenvergadering, die om 10.30 uur begint, zal een forum, waarin o.m. zitting hebben Ds. J. P. v. d. Stoel, Ds. H. J. Zwarts en Mr. W. C. van Zwielen, de situatie in onze kerken bespreken.

Alle leden van onze kerken, die zich mee willen bezinnen op de huidige toestand in onze kerken, zijn van harte welkom.

Het bestuur van de persvereniging „Contact”.

DE NIEUWE SENAAT

De Senaat van het Corpus-studiosorum in Academia Campensi, („Fides Quadrat Intellectum”) is 2 mei j.l. in de volgende samenstelling geïnstalleerd.

W. G. Rietkerk, praetor,
A. H. Reitsma, ab-actis,
J. Kruithof, Quaestor.

Het ab-actiaat is gevestigd:

Graafschap 29 I, Kampen.

Vakantie-adres: Heymanslaan 58, Groningen.

CONGRESVERSLAG

Elk voorjaar zijn de groenende heuvels der Veluwe stille getuigen van één der hoogtepunten van het Gereformeerd-Academisch leven. Een hoogtepunt aan insiders bekend onder de naam „Het congres”.

De opzet van deze samenkomsten is om hen, die daar belang in stellen i.c. bovenal de Gereformeerde studenten gelegenheid te geven van gedachten te wisselen over hun eigen problematiek.

Dit jaar was het conferentie-oord „de Ark” dicht bij het stedeke Nunspeet het trefpunt. „Saecularisatie” was het thema.

De eerste avond refereerde Prof. Dr. Doekes over begrip en verschijnsel in het algemeen. Met vele citaten in de hand vestigde hij in de eerste plaats de aandacht op de dubbelzinnigheid van de term saecularisatie. Men verstaat er onder niet alleen het losweken van het Woord, maar ook het losraken van godsdienstige traditie in het algemeen („ontmanteling van het sacrale”). De Bijbel kent echter maar één soort verwereldlijking: kerkafval — in de eigenlijke zin van het woord, een feit, dat de moderne theologie hardnekkig probeert te verduisteren door te beweren, dat ware religie juist het deemoedige „in de wereld staan” gebiedt en cultus opheft. Daartegenover stelt de referent, dat de kerk zich niet mag aanpassen. Wel moet ze op de concrete situatie ingaan met het altijd actuele Evangelie, zó, als Paulus op de Areopagus.

Ds. Joh. Francke behandelde de „Saecularisatie in de Kerk”, het hart van alle saecularisatieproblematiek, dus ook van die der academici. Verwereldlijking dringt door in **prediking** en **tucht** in de vorm van moralisme. Orde stelt men boven recht. Daarnaast worden de onderlinge verhoudingen in de kerken ondermijnd door woordbreuk. Het **sacramentele** wordt overschat in de liturgische beweging. Remedie tegen dit alles is het doorpraten onderling in gebondenheid aan de norm van Gods Woord om zodoende samen beter deze norm te leren zien.

Prof. Dr. J. P. A. Mekkes sprak de dag hierna over een onderwerp dat de student zeer speciaal raakt: „Saecularisatie in de wetenschap”. Een historische schets maakte duidelijk, dat de wetenschap die van het begin reeds gesaeculariseerd is, nog steeds ligt onder de ban van humanisme en scholastiek. Nog steeds beschouwt de westerse mens in het pragmatisme de autonome redelijke wijze van natuurbenadering als het doeltreffendst. De wetenschap wordt nu, door de ontwikkeling der techniek een scepter tot beheersing der kosmos; en derhalve tot cultus. Het feit, dat christelijke wetenschapsbeoefening eigenlijk nog geboren moet worden roept op tot grote inspanning.

De laatste twee sprekers op dit congres waren dhr Jac. Wijnands en Dr. D. Holwerda. „Saecularisatie en de maatschappij” zo sprak de eerste, moet ons de ogen niet doen sluiten voor het positieve. Een al te hoge toon past ons niet; wij hebben een verleden.

Gevaaren ziet hij echter in de cumulatie van verzorgingsfuncties in handen van de staat. Hij sprak van een roeping voor Gereformeerde sociologen en andere academici in Gereformeerde maatschappelijke organisaties. Immers, juist op sociaal-economisch terrein spitsen zich de tegenstellingen toe.

Dr. D. Holwerda, die als saeculier (niet-regulier) spreker de rij der referenten sloot met een vrij onderwerp onder de titel „Het vertalen van de Bijbel, in het bijzonder van het N.T.”, wist zijn gehoor dermate te boeien, dat zelfs zij die geen greintje klassieke vorming genoten hadden hem met zeer veel interesse volgden.

Dat de dichotomie geest-lichaam binnen geref.-academische kring een reeds lang overwonnen standpunt is, bewees tijdens dit congres wel de intensiteit waarmee het nobele voetbalspel beoefend werd alsmede de veelvuldige en langdurige wandelingen door de Veluwe dreven.

Velen zullen derhalve een zeer prettige herinnering aan dit congres bewaren. De stijl was in het algemeen echt christelijk niet in het minst dank zij de leiding van am. H. Geertsema, die als congrespraeses de stijl steeds in deze zin wist te handhaven.

Zo vond dan dit congres zaterdagmorgen met moeite zijn smartelijk einde, bij velen het verlangen naar een volgend achterlatend.